

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XII

MERSİN
2005

KAAM YAYINLARI
OLBA
XII

© 2005 Mersin/Türkiye
ISSN 1301 7667

OLBA dergisi hakemlidir ve Mayıs-Kasım aylarında olmak üzere,
yılda iki kez basılmaktadır.
Published each year in May and November.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.
Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.
It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında
belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.
Articles should be written according the formats mentioned in the following web address.

OLBA'nın yeni sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü
33342-MERSİN
TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses
Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734
Fax: 00.90.324.361 00 46
web mail: www.kaam.mersin.edu.tr
e-mail: kaam@mersin.edu.tr

Dağıtım / Distribution
Zero Prod. Ltd.
Tel: 00.90.212.244 75 21-249 05 20
e-mail: zero@kablonet.com.tr, aboratav@tayproject.org

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XII

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XII

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Coşkun ÖZGÜNEL
Prof. Dr. Tomris BAKIR
Prof. Dr. Hayat ERKANAL
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN
Prof. Dr. Yıldız ÖTÜKEN
Prof. Dr. Erendiz ÖZBAYOĞLU
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Marion MEYER

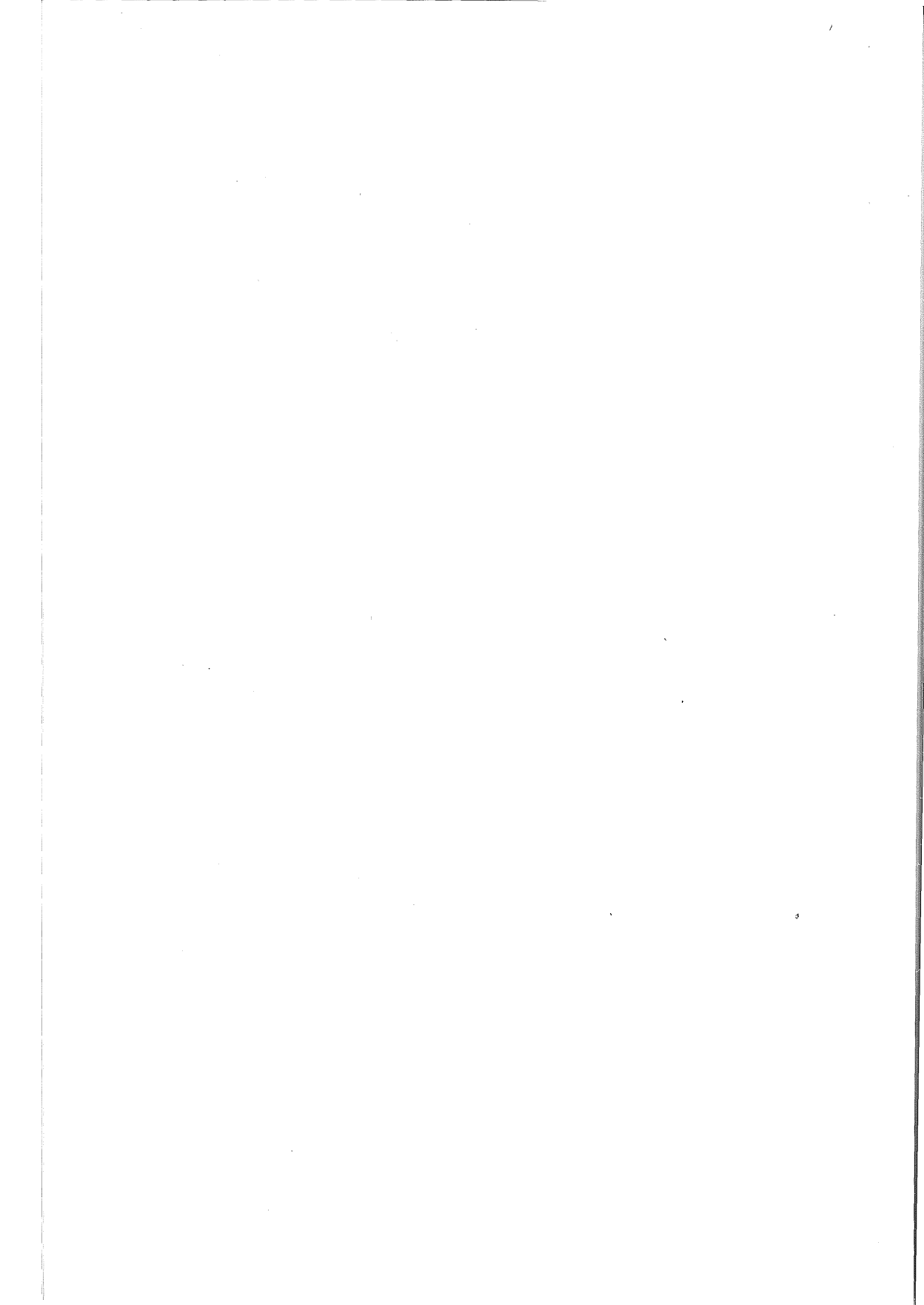
MERSİN
2005

Prof. Dr. Tahsin ÖZGÜÇ,
Prof. Dr. Ümit SERDAROĞLU
ve
Prof. Dr. Manfred KORFMANN'ı
kaybettik.
Saygıyla anıyoruz.

*OLBA'nın Basılması İçin Vermiş Olduğu Desteklerden Dolayı
Mersin Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Uğur Oral'a
Teşekkür Ederiz.*

İçindekiler/Contents

Elif Koparal <i>Göç Olgusunun Arkeolojik Materyal İle Tanımlanması: İon Göçleri Örneği</i>	1
Fahri Dikkaya <i>Arkeoloji'de Yerleşimi Anlamlandırmak</i>	21
Bilge Hürmüzlü <i>The Organization and Utilization of the Burial Grounds in Klazomenai</i>	39
Ayşe Gül Akalın <i>Antik Grek Yerleşim Tipleri, Kavramlar ve Tartışmalar</i>	69
Winfried Held <i>Loryma ve Karia Chersonesos'unun Yerleşim Sistemi</i>	85
Ersin Doğer <i>Yamanlar Dağı'nda Geç Antik Çağ İskanları: Kronolojik ve Mekan Organizasyonlarına İlişkin Sorunlar</i>	101
Kaan Şenol <i>Antik Dönem Ekonomisinin Kurgusunda Seramik Buluntuların Yeri, Sorunlar</i>	125
Gonca Cankardeş-Şenol <i>Amphora Mühürlerinin Köken ve Sosyal Statünün Belirlenmesindeki Etkileri ve Kent Lokalizasyonunun Tespitine Katkıları</i>	139
Ümit Aydınöğlü <i>Yerleşim Modeli Oluşturmak Mümkün Müdür? Dağlık Kilikia'dan İki Yerleşim Modeli Denemesi</i>	165

Yayın İlkeleri

1. Olba her yıl, ilki en geç 15 Mayıs'ta ikincisi en geç 15 Kasım'da olmak üzere iki sayı halinde yayınlanır. Yayınlanması istenen makaleler, zaman sınırlaması olmaksızın gönderilebilir. Hakemler tarafından olumlu değerlendirilen makalelerin adedi Olba'nın bir sayısı için fazla olduğu takdirde, bazı makaleler diğer sayıda yayınlanmak üzere havuzda bekletilir. Bu gibi durumlarda daha erken gönderilmiş olan makalelere öncelik tanınır.
2. OLBA'nın uluslararası bilimsel standartlara uygun olarak yayınlanabilmesi için aşağıda belirtilen teknik kurallara uyulmalıdır:
 - a- Makaleler, Word 5.0 ve üstü, Windows 95-98 veya Word 2000 yazım programı ile yazılıp diskete kaydedilerek gönderilmelidir.
 - b- Makaleler, figürleriyle birlikte çoğaltılmış olarak iki kopya halinde gönderilmelidir.
 - c- Metin yazılırken 10 punto, dipnot için ise 9 punto New York (Macintosh için) ya da Times New Roman (PC için) harf karakteri kullanılmalıdır.
 - d- Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
 - e- Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
3. Makale içindeki Yunanca karakterler için kullanılan Yunanca font da diskete yüklenerek yollanmalıdır.
4. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Dipnot (kitaplar için)

Richter 1977, s. 162, res. 217

Dipnot (Makaleler için)

Oppenheim 1973, s. 9, lev.1

5. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, NewYork

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, Lev. LIV-LVII

6. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece “fig” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. Levha numarası tarafımızdan verilecektir. Bu sebeple levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kullanılmamalıdır.
7. Kullanılacak fotoğrafların, daha iyi sonuç almak açısından, siyah-beyaz olması tercih edilmektedir. Dia gönderecek yazarlar dia çerçevesi üzerine mutlaka resim sırasını yazmalıdır. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir. Görsel malzeme eğer taranmış olarak gönderilecekse uzun kenar: 12 cm, çözünürlük: 300 pixel/inch (en az) olmalı. Eğer tam sayfa kullanılacak bir fotoğraf ya da çizim söz konusu ise uzun kenar: 18.5 cm olmalı. Ayrıca görsel malzeme başka bir programa (Microsoft Word, Power Point vs.) gömülü olarak değil, Adobe Photoshop tif formatında gönderilmeli.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır. Levhalardaki figürlerin (resim, çizim, harita vs.) altına açıklama cümlesi yazılmamalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla mümkünse 15 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca olabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 200 kelimelik İngilizce ya da Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise 200 kelimelik Türkçe özet kesinlikle bulunmalıdır.

YAMANLAR DAĞI'NDA GEÇ ANTİK ÇAĞ İSKANLARI: KRONOLOJİK VE MEKAN ORGANİZASYONLARINA İLİŞKİN SORUNLAR

Ersin DOĞER*

Summary

The Settlements in the Yamanlar Mountain in the Late Antiquity Period: The Problems on Organizations of Place and Chronology

The survey in the Yamanlar Mountain which first started in the 19th century was then continued by the author of this article in the 1990's. Together with Archaic, Classic and Hellenistic Periods settlement and fortifications, the late Byzantine and Ottoman periods remains were found in his surveys. Besides these remains, some ruins created by the stones in different sizes were discovered. About fifty ruins, called "living place", were established in the survey. The problems on these living places will be solved by the detailed observations and excavations made in the elected sites. The first chronological observation of these sites was that they had a short living period. Some rarely discovered pottery and roof tiles fragments gave us information about the date of these sites. Accordingly, these sites were dated approximately between the fourth and sixth century A.D. and after that all of them were suddenly disappeared.

Keywords: Yamanlar Dağı, iskan, mekan, yaşantı yerleri.

Araştırma Tarihçesi

Aydınlanma çağı ile Avrupa'nın tarihsel ve kültürel kaynakları arayışına giren ve Greko-Romen uygarlığına ve mitolojisine büyük ilgi duyan Batı dünyasının entelektüelleri, seyyahları ve tarihçilerinin bir kısmı araştırmalarına Batı Anadolu'nun en büyük liman kenti İzmir'e çıkarak başladılar.

* Prof. Dr. Ersin Doğer, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 35100 Bornova, İzmir - Türkiye.

Homeros'dan¹ başlayarak Apollodoros², Strabon³, Tacitus⁴, Yaşlı Plinius⁵, Pausanias⁶, Aelius Aristeides⁷ ve Stephanos Byzantion⁸ gibi antik yazarların aktardıkları ve kendi çağlarında efsane mi yoksa tarihsel gerçekler mi olduklarının ayırımına varamadıkları öykülerin peşinden İzmir Körfezi'nin kuzey ve kuzeydoğusunda yükselen antik çağdaki adıyla Sipylos Dağı'na tırmandılar.

Antik çağda Phrygia'nın efsanevi kralı Tantalos'un, oğlu Pelops'un, kızı Niobe'nin acıklı öyküleri anlatılır; bu olayların İzmir'in kuzeydoğusunda yükselen bu dağda geçtiğine inanılır ve o günkü yetersiz tarihsel bilgileri içinde bölgedeki mezarlar, ilginç formlu işlenmiş veya işlenmemiş kayaları bu efsanevi kişilere bağlanırdı⁹. Bu öyküler antik dünyaya ilgi duyan 19. yüzyılın Avrupalı entelektüelleri için çekici konulardı ve gerçekleştikleri coğrafyada bırakmış olduklarına inanılan izler ve kalıntılar yardımıyla doğrulanmayı, onaylanmayı beklemekteydiler. Nitekim bu öykülerin peşine düşen çok sayıda araştırmacı İzmir'e gelip araştırmalarına başladılar. Ancak söz konusu efsanelerle ilişkili kalıntıların İzmir'in hemen kuzeyinde, doğu-batı doğrultusunda uzanan ve aralarındaki bir geçit (Sabuncubeli) ile bölünen Sipylos'un hangi yarısında oldukları konusunda anlaşmazlığa düşerek ikiye ayrıldılar. Smyrna ekolü olarak tanımlanan araştırmacı grubu Tantalos'un mezarını, Pelops'un tahtını, bir depremle yok olan ve yerinde bir gölün oluştuğu Tantalıs kentini, o gölü (Saloe) ve Magna Mater (Mater Sipylyene) tapınağını Sipylos'un güney parçası kabul ettikleri Yamanlar Dağı'nda aradılar; buldukları gölcükler, anıtlar ve kalıntılar kendilerini mutlu etti ve bunları kolayca teşhis ettiler¹⁰; hatta bu ekolün en ateşli

¹ Odysseia 11. 582-592.; Iliada 24. 602-630.

² Apollodoros, 3.5 (6); E 2.1.

³ Geographika, I.3.17; XII.8.18; XV.5.28

⁴ Annales, IV.56.

⁵ Naturalis Historia II.93; V.29.

⁶ Pausanias, II.22.3; V.13.7; VII.24.13; VIII.17.3

⁷ Aristeides, I. 371-372

⁸ Ethnika s.v. Smyrna

⁹ Pausanias I.21.3; V.13.7; VIII.2.5

¹⁰ İzmir'i ve Yamanlar Dağı'nı ziyaret eden ve dağda karşılaştıkları anıtlar ile ilgili efsanelerin etkilediği izlenimlerini aktaran seyyahlar arasında Pococke (1754), Richter (1822) Tsakiroglou (1876) ve Weber (1880) ilgi çekmektedir. Bunlar efsanelerde sözü edilen anıtların Yamanlar Dağı'nda olduklarına inanan Smyrna grubunun üyeleriydiler. Bu seyyahlar hakkında toplu bilgi için Bkz. Pınar 2001.

savunucusu Fransız araştırmacı Charles Texier daha da ileri gitti ve Yamanlar Dağı'nın (Batı Sipylos) güney eteklerinde, Eski Smyrna'nın (Bayraklı-Tepekule) nekropolisindeki en büyük taş mezar anıtını Tantalos'un Mezarı zannetti ve planını anlamak için traş etmekten yani tahrip etmekten çekinmedi¹¹.

Söz konusu kalıntıları Manisa Dağı'nda (Doğu Sipylos) arayan diğer araştırmacı grubun savları bugün bizim konumuz dışındadır¹².

Görüldüğü gibi 19. yüzyılın ilk yıllarında Yamanlar Dağı'nda başlayan ilk yüzey araştırmaları tümüyle efsanelerin doğrulanmasına vakfedildi. Dağın önemini yeniden keşfeden ikinci nesil araştırmacı grubu bölgenin tarihsel ve arkeolojik sorunlarına daha profesyonelce yaklaştı. 19.yüzyılın son çeyreğinde W. M. Ramsay¹³ ile başlayan, Franz ve Helen Miltner¹⁴ tarafından 1930'lu yıllarda sürdürülen ve E. Akurgal¹⁵, J. M. Cook¹⁶ ve G. Bean¹⁷ ile 1960'lı yıllarda sona erdirilen araştırmalar Bayraklı-Tepekule üzerinde lokalize edilen Eski Smyrna'ya ve kentin sırtını dayadığı Yamanlar Dağı'nın güney yamaçlarına yönlendirildi. Artık kimse eski Smyrna nekropolisinin en önemli eseri olan ve İ.Ö.6. ile 4.yüzyılları arasında yaşayan Smyrna'nın yerel liderlerinden birine ait olması gereken anıt mezarın Tantalos'a ait olduğu iddiasını sürdürmüyordu.

1990'lı yıllar boyunca Yamanlar Dağı'nda gerçekleştirilen üçüncü araştırma kampanyası bu satırların yazarı ve doktora öğrencisi İ. Gezgin tarafından hafta sonları araştırmaları olarak başlatıldı; Yamanlar Dağı'nın o güne kadar bilim dünyası tarafından keşfedilmemiş ancak defineciler tarafından çok iyi tanınan arkeolojik potansiyelinin bilinenden ve tahmin edilenden de yoğun olduğu anlaşılınca araştırmalar Kültür Bakanlığı'nın izniyle yürütüldü (fig.1).

¹¹ Texier 1838, 227-229.

¹² Hamilton (1843) ve Chandler (1817) söz konusu anıtların Doğu Sipylos'da (Manisa Dağı) bulduklarını savunanlar arasında önemli iki araştırmacıydı Bkz. Hamilton için Pınar 2001, 162-165.

¹³ Ramsay 1880, 63-74; Ramsay 1881, 44-54, 271-305; Ramsay 1882, 33-62.

¹⁴ Miltner 1932, 127-190.

¹⁵ Akurgal 1945, 1-40; Akurgal 1946, 55-71.

¹⁶ Cook 1958-1959, 1-7, 17-19.

¹⁷ Bean – Duyuran 1949, 128-134; Bean 1953, 43-55; Bean 1995, 21-46.

Dağın hemen hemen her tarafını ayrıntılı olarak tanıyan çobanlar, çiftçiler, avcılar, orman işçileri ve saptırılmış eski eser sevgisi, ilgisi ve merakı taşıyan, çok önceden keşfettikleri, kendi tabirleriyle “*yaşantı yerleri*” ile ilgili daha doyurucu bilgi almak isteyen, aradıkları definenin yerini söyleyeceğimiz beklentisi içinde olan, bizden define yerlerini kesin belirleyen haritalar isteyen, bu konuda yaptığımız şakaları olgunlukla karşılayan, “*bizi götüreceğiniz yaşantı yerlerinde bulacağımız altın sizin, çanak çömlek parçaları bizim*” tekliflerimizi hem gözleri parlayarak hem de hafif inanamayarak kabul eden, sonradan dostlarımız arasına giren, konuksever, naif ama aynı zamanda doğru tarih ve arkeoloji bilgisine susamış bölgenin yerlilerinden kılavuz olarak istifade ettik¹⁸.

Söz konusu yüzey araştırması sırasında, başka incelemelere konu olacak Arkaik-Klasik ve Hellenistik (İ.Ö. 6.-1. yy) (fig. 2) dönemlere ait iskan ve kaleler¹⁹ ile Geç Bizans-Osmanlı dönemlerine tarihlenebilecek kalıntıların dışında, Yamanlar Dağı'nın hemen hemen her kademesinde, değişik boyutlardaki tarım karakterli mikro nişlerin yakınlarında, taş yığınlarından oluşan harabeler dikkati çekmekteydi (fig. 3). Dağın ayakları ve alt etekleri üzerinde bulunan harabelerin modern yaşamın veya defincilerin etkinlikleri ile daha fazla hacim kaybetmiş olanları sadece yetersiz çanak-çömlek ve çatı kiremidi bulguları sayesinde tespit edilebilmektedirler. Üst etekte yer alan bazı “*yaşantı yerleri*” yoğun orman örtüsü tarafından gizlendikleri için tespit edilmesi ancak bölgeyi iyi tanıyanlar sayesinde mümkün olabilmektedir. Orman ve tarım alanı dışında günümüzde makilik alanlar içinde kalan iskanlardaki yapıların duvarları ise taş yığınları halinde kendilerini göstermektedirler. Bazı durumlarda üst duvar taşları şu veya bu nedenle alınmış yapıların subasman duvarları ile bu yapıların planları anlaşılabilir. Dağda toprağın yetersiz oluşu, ovalık kesimlerdeki kerpiç kullanımının yerine yapıların tümüyle, temelden çatıya dek yerel taştan yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Köşelerde kullanılan düzeltilmiş yapı taşlarının dışında duvarlar çamur harçla düzensiz irili ufaklı taş malzemedен inşa edilmişlerdir. Bugün dahi Yamanlar Dağı üzerinde yer alan köylerde ve mezralardaki

¹⁸ Burada bize yardımcı olanların tümünün adlarını saymak imkansız ama Kurudere'den Nevzat Çoban'ı, Alaniçi'den Kemal Varol'u, Göktepe'den Hasan Cankurt'u şükranla anmazsak büyük ayıp ve haksızlık olur düşüncesindeyim.

¹⁹ Yamanlar Dağı üzerindeki Roma dönemi öncesi kale yerleşmelere ilişkin son araştırmalar için bkz. Doğer 1995, 61-70; Doğer 1998, 283-285; Doğer – Gezgın 1998, 7-29; Ateşlier 2000, 71-77.

konutlar ve ağıllar yerel kaynaklara bağlı bu tür geleneksel yapı tekniğini kullanmaktadırlar (fig. 4).

Seçilen bir örnek sitte yapılacak kazılar gerçekleştirilmeden kesin yargılara varmanın imkansız olmasına karşın, söz konusu iskanların yapısal karakterleri hakkında bazı ön çıkarımlar yapmak mümkün görünmektedir. Ancak her şeyden önce tespit ettiğimiz “*yaşantı yerlerinin*” yakın çevrelerindeki fiziki olanaklardan ve kaynaklardan nasıl yararlandıkları ve buldukları ortama nasıl uyum sağlayabildikleri konusunda bazı gözlemlerin aktarılması gerekmektedir.

Su kaynakları

1. Pınarlar, Gözeler: Yamanlar Dağı üzerindeki tespit ettiğimiz bu iskanlara uzak mesafelerden boru sistemleri veya kemerleri ile su getirildiğine ilişkin herhangi bir kanıt yoktur; dağın üzerinde ve eteklerde sık sık rastlanan pişmiş toprak künk dizileri ve dere içlerinde rastlanan kemerler ile yazılı kaynakların verdiği bilgiler bu sistemlerin en erken 16. yüzyıldan itibaren çevredeki kent ve kasabaların su ihtiyaçlarını karşılamak üzere inşa edildiklerini göstermektedir. Dağın değişik bölgelerine dağılmış ve farklı jeolojik yapılarıdaki tarımsal karakterli mikro nişlerin kıyılarında konuşlanan bu “*yaşantı yerleri*”nin içme suyu sorununu yerel koşullara bağımlı olarak çözmüş oldukları anlaşılmaktadır. Örneğin Yamanlar Dağı'nın özellikle kuzeye bakan yamaçlarında sık aralıklarla yüzeye çıkan pınarlar öncelikle istifade edilen su kaynaklarıdır. Bunlardan bazıları günümüzde aynı yerde topraktan veya kayadan fışkırmaya devam etmekte, küçük bir nüfusun su ihtiyacını karşılamaya yetmektedir (fig. 5) Bir kısmının ise deprem gibi tektonik faaliyetler sonucunda kaybolduğu veya yer değiştirdiği, geride bıraktıkları arkeolojik izlerden anlaşılmaktadır. Bazı iskanların içinde, sızan suyun temiz kalması amacıyla çıktığı kayanın oyulması ile oluşturulmuş ancak günümüzde kurumuş gözeler mevcuttur (fig. 6). Dağın üzerinde pınar sayısının çokluğu ve bazılarındaki kapasite zenginliği nedeniyle birkaç istisna dışında iskanların içme suyu sıkıntısı çekmedikleri anlaşılmaktadır.

2. Açık Göletler: Su toplama havzalarının setlerle önlerinin kesilmesi veya çevre yüksekliklere yağın yağmur sularının çukur kesimlere toplanması ile ya yapay olarak oluşturulmuş ya da doğal olarak oluşmuş küçük göletler bölgede bugün dahi özellikle hayvan sulamak için istifade edilen

su kaynaklarıdır. Bölgede Cumhuriyet dönemi boyunca DSI tarafından inşa ettirilen göletlerin dışında, “*yaşantı yerleri*”nin bazılarının hemen yakınında açık göletler bulunmaktadır (fig. 7). Gerçekten de bazı yerleşimlerin çevrelerindeki meraların zenginliği ve pınarlarının güçlü görünmemesi bu bölgede hayvan sürülerinin varlıklarını sürdürmeleri bakımından açık göletlere olan ihtiyaçları açıkça görülmektedir. Nitekim daha zengin debili pınarlara sahip yerleşmelerde gölet olmaması bu kanımızı güçlendirmektedir.

3. Kuyular, Kaya Sarnıçları ve Yapay Sarnıçlar: Yamanlar Dağı üzerindeki bu tür iskanların arasında içinde kuyu tespit ettiğimiz tek yerleşme Cengiz Tarlası’dır (34). Ağzına kadar doldurulmuş olan bu kuyunun yanındaki iskan ile ilişkisini doğru olarak saptamak sadece gözlemlerle mümkün değildir. Kuşkusuz yeraltı suyunun zengin olduğu dağda kuyulardan istifade etmiş tek iskanın Cengiz Tarlası (34) olmaması gerekir. Evlerin avlularında olması gereken kuyuların harabeler altında kalmış olmaları mümkündür. Bazı iskanlarda yüzeyde kuyu benzeri formlara rastlanmasına karşın **İskan Tablosu**’nda da bunlar (soru işareti) ile belirtilmiştir. Yeraltı sularından yararlanmak için açılmış derin kuyuların dışında özellikle yeraltı suyunun tutulmadığı ve pınarlardan yoksun jeolojik formasyonlara sahip alanlarda ise içme suyu ihtiyacının iki tür sarnıç ile karşılandığı anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki su geçirmeyen ana kaya içine oyulmuş ve yağmur suyunu toplayan doğal kaya sarnıçlarıdır. Bu tip sarnıçlara en iyi örnek Bornova’nın kuzeydoğusundaki Kurutepe (30) (fig. 8) üzerindeki iskanda bulunan örnektir. İkinci tip sarnıçlar ise su geçirmeyen ve horasan dediğimiz harç ve sıva ile toprağın içine inşa edilmiş olan su sızdırmaz yapay üretim sarnıçlarıdır. Bu tip sarnıçlara çok sayıda örnek, su tutmayan neojen kireç taşı formasyon üzerinde kurulan Kurudere’nin güneyindeki Koca Sarnıç (25) iskanı içindedir. Yöreye de ismini veren sarnıçlar o denli sağlamdırlar ki günümüzden en az 1500 yıl önce yapılmış olmalarına karşın içleri hala su tutmaktadır.

4. Doğal gölcükler (Karagöl, İkizgöl ve Göl Alanı): Yamanlar Dağı üzerinde muhtemelen toprak kayması ile oluşmuş iki gölcük bulunmaktadır. Bunlar dağın kuzeye bakan yamacı üzerinde Değirmendere Vadisi’nin başlangıcındaki Karagöl ile güney yamacı üzerinde Bornova Çayı’nın açtığı vadi kenarındaki İkizgöl’dür (fig. 9). İkisi de daha üst yamaçlardaki küçük sel yatakları ve pınarlar ile beslenmekte ve çevrelerinin en önemli tatlı su kaynakları olarak değerlendirilmektedir. Dağın doğu kesiminde kireçtaşı

bir formasyonun içinde, tabanı su geçirmeyen kille kaplı diğer iki göle nazaran daha geniş bir alana yayılmış, yağmur sularının toplandığı ancak günümüzde suyunu kaybetmiş bir kuru havza daha bulunmaktadır (Göl Alanı).

Günümüzde Orman Bakanlığı'na bağlı bir mesire yeri olan Karagöl'ün yakın çevresinde saptadığımız en az 4 adet iskan bulunmaktadır: Bakkal Tarlası (9), Hacı Hamza (10), Kocalan (11), Yassıpınar (12). Bu iskanların tümü de orman alanı içinde bulunmakta ve üzerlerini örten bitki örtüsü nedeniyle kolayca araştırılamamaktadır. Çevresindeki iskanların Karagöl'den en azından hayvan sulamada istifade etmiş olmaları anlaşılır bir durumdur. Aynı durum Bornova Çayı üzerindeki İkizgöl için de geçerli olmalıdır. Gölalanı'nın hemen kıyısına konuşlanmış en büyük "yaşantı yeri"nden biri olan Killik (8) iskanının varlığını sürdürdüğü dönemde gölcüğün var olup olmadığı bilinmemektedir. Killik'deki tespit ettiğimiz kuyular ve açık göletler gölcüğün varlığı konusunda olumsuz bir kanıt olarak değerlendirilmelidir.

Tarımsal Potansiyel

Araştırma konusu olan "yaşantı yerleri"nin hemen hemen tümünün günümüzde de halen kullanılan değişik boyutlardaki tarım alanlarının kıyılarında kurulmuş olmaları bu alanların onlar tarafından da - belki de ilk kez - kullanılmış oldukları varsayımını ileri sürmemize destek oluşturmaktadır. Günümüzde Yamanlar Dağı'nın yaklaşık % 25'ini kaplayan çam ormanlarının antik dönemde kapladığı alanı bilmemekle birlikte günümüzden daha yoğun olduğu konusunda herhangi bir bilgi yoktur ve muhtemelen de daha fazla yer kaplamamaktaydı; nitekim saptadığımız bazı iskanlar halen çam ormanı içinde kaybolmuş durumdadırlar ve kuşkusuz varlıklarını sürdürdükleri dönemde orman içinde olmamalıydılar.

Bu iskanların da zamanında yararlanmış olduklarını düşündüğümüz tarım alanları iki farklı karakterde karşımıza çıkmaktadır. Bu tarımsal arazilerin büyük bir kısmı erozyon sonucu yamaç topraklarının tepelerle çevrilmiş çöküntü alanlarına doğru akması ile oluşmuş birikinti ovacıklarıdır. Yamanlar Dağı üzerinde bu tür tarım arazileri yaklaşık 25 dekar ile 500 dekar arasında değişmektedir. Bu tarlalarda günümüzde de olduğu gibi tahıl ekimi (buğday, çavdar ve daha çok arpa) yapılmış olmalıdır. Sulama gibi olanaklardan bugün olduğu gibi antik dönemde de yoksun olmalıydılar. Diğer

bir grup iskan ise teraslanarak tarım alanları haline getirilmiş eğimli yamaçların yakınlarına konuşlanmıştır. Bu tarım alanları daha küçük ölçeklidirler ve bugün de üzerlerinde daha çok sebze tarımı yapılmaktadır. Doğrulanabilmesi için daha ayrıntılı ölçümlere ihtiyaç göstermesine karşın ilk izlenim olarak tarımsal alanın ölçüleri ile ona bağımlı iskanın ölçüleri arasında doğru bir orantı varmış gibi görünmektedir. Kısaca istifade edilen tarım alanı büyüdükçe yaşantı yerinin harabesinin yayıldığı alan da büyümektedir. Tarımsal arazinin iskanı besleme gücü ile iskanın nüfusu arasında ilişki varmış gibi görünmektedir. Bu durumun bir merkezden yönetilen bilinçli ve planlı bir iskan politikasının sonucu mu yoksa zaman içinde kendiliğinden oluşmuş bir durum mu olduğu sorusu bugün için yanıtlanamaz bir durumdadır. “*yaşantı yerleri*”nin tarımsal potansiyellerine ilişkin en önemli kanıtı yüzey araştırmaları sırasında bu harabeler içinde yüzeyde rastladığımız 30 adet değirmen taşı (fig. 10) oluşturmaktadır. Kuşkusuz henüz toprağın veya orman örtüsünün altında gizlenen, yerinden alınıp taşınan veya tahrip edilenler de göz önüne alındığında sayının daha yükseleceği açıktır. Tahıl öğütmeye veya bulgur yapmaya yarayan bu değirmen sisteminin –ki halen bölgedeki köylerde kullanılmaktadır (fig. 11)– sadece öğütme taşlarına rastlanması, buna karşın taş olması gereken öğütme zeminlerine rastlanmaması –eğer bir raslantı değilse– henüz yanıtını bulamadığımız sorunlardan birisini oluşturmaktadır.

Tahıl üretimini gösteren değirmenlerin yanı sıra dağda zeytinyağı veya daha küçük bir ihtimalle çitlenbik yağı üretimi yapıldığını gösteren tek kanıt Çaltı köyünün hemen batısında konuşlanmış “*yaşantı yeri*”nde (3) yüzeyde görülen trahit taşından ikili *ara*'dır (pres altlığı) (fig. 12). Sözlü bir ifadeye göre aynı yerden bulunan bir *trapetum*'un (kıрма değirmeni yuvası) da Çaltı köyünde kullanıldığı bilinmektedir. Bu kanıtın yanında bazı iskanlarda rastlanan delikli taşlar işliklerde ahşap baskı kollarının ağırlıkları olarak kullanılmış olabilir. Tüm Yamanlar Dağı'nı kaplamasa da bugün dahi yer yer delice ve aşılılardan oluşan zeytinlikler söz konusu “*yaşantı yerleri*”nin de en azından aydınlanma ihtiyacını yerli zeytinyağı üretiminden karşılamış olduklarını düşündürmektedir.

Yamanlar Dağı'nın yüksek kesimlerinde, daha sulak olan alanlarda, örneğin dere içlerinde görülen kestane, ceviz ve incir ağaçlarını da antik dönemden günümüze kadar gelen besin kaynakları olarak değerlendirmek mümkündür. Nitekim sınır taşlarının üzerinde görülen Sykameinon'u “İncirli” olarak dilimize çevirmek mümkündür.

Mevsimlik de olsa Yamanlar Dağı'nın en önemli besin kaynaklarından birisi özellikle nemli orman örtüsünün altında yetişen bir tür yenebilir mantar cinsi olan çintardır. Günümüzde mevsiminde büyük miktarlarda toplanan ve pazara sunulan besleyici çintardan dağın üst kesimlerinde konuşlanmış iskanların da istifade etmiş oldukları düşünülebilir.

Hayvancılık ve Otlaklar

Günümüzde küçük boyutlu tarım alanları ve ormanlık alanları dışında Yamanlar Dağı'nın hemen yarısı otlak olarak kullanılan kayalık ve makilik alanlardan oluşmaktadır (fig. 13). Kuşkusuz antik çağda da dağın tarımsal arazilerinin dışındaki birçok yeri mera olarak ve iskanların çoğunda rastlanan açık göletler de hayvanların su ihtiyacı için kullanılmış olmalıdır. Dağın birçok yerinde rastlanan ve modern yapılar olarak görünmeyen bir dizi göletin yanında Karagöl ve İkizgöl gibi büyük göletlerden de hayvan sulamada yararlandıkları düşünülebilir. Günümüzde ormanlık alanlara verdikleri zararlardan dolayı giderek daha az yetiştirilen keçilerin yerini koyun sürüleri ve daha seyrek olarak da büyük baş hayvan almaktadır. Antik çağda ise koşullara daha dayanıklı olmaları nedeniyle keçi besleme daha yaygın olmalıdır. Bununla birlikte tespit ettiğimiz elliden fazla iskanın ekonomik yapılanması içinde hayvancılığın önemi, yapılacak kazılarda ortaya çıkacak ağıl olması mümkün açık ve kapalı mekanların yorumlanması ile kemik buluntularının incelenmesinden geçmektedir.

Mekan Organizasyonlarına ve Nüfusa İlişkin Sorular

Yamanlar Dağı'nın tümünde rastlanan ancak özellikle kuzeye bakan yamaçlar üzerinde ve Karagöl'ün çevresinde yoğunlaşan ve taş yığınlarından oluşan bu "yaşantı yeri" harabelerinin mekan organizasyonları ile ilgili sorular henüz tatmin edici bir şekilde yanıtlanamamaktadır. Örneğin bunlar çiftçi ailelerin oturduğu bağımsız konutlardan oluşan köyler midir? Bu konutlarda oturanların tarımcı veya hayvan üreticisi karakterlerini ortaya koyacak uzmanlaşmış mekanlar saptanabilir mi? (örneğin depolar, kilerler, ağıllar, ahırlar veya avlular). Birçok iskanda değişik noktalarda görülen bir veya birden çok değirmen taşı bağımsız konutların varlığını kanıtlamaya yeter mi? Yoksa yüzeyde görülen harabeler büyük toprak sahiplerine ait, köle emeği ile işletilen ve birkaç mekandan oluşan çiftlikleri işaret ediyor olabilirler mi? Söz konusu yerleşmeler, çevreyle ticari bağları neredeyse

hiç bulunmayan, ancak kendi gereksinmelerine yönelik tarımsal ve hayvancılık etkinliği sürdüren düşük bir ekonomik düzeydeki toprak mülkiyetine dayalı feodal topluluklar mı?. Tüm bu sorulara sadece yüzey gözlemleri ile kesin bir yanıt verilmemesine karşın, birkaç iskanın harabeleri göreceli olarak daha kolay gözlem yapma imkanı tanımaktadırlar. Örneğin Çaltı (3), Mersinlitepe (6) ve Akgedik II (2) iskanlarında konutların subasman duvarları yüzeyde daha kolay izlenebilmektedir. Ancak en belirgin izlenebilen harabelere sahip Çaltı (3) yerleşmesinde Geç Antik Çağ çanak çömleği ile 13. yüzyıllara tarihlenen Geç Bizans dönemi sırlı çanak çömleği birlikte görüldüğü için yüzeyde temelleri izlenebilen konutların hangi döneme ait oldukları anlaşılamamaktadır. Buna karşın bu iskanın bağımsız konutlardan oluştuğu daha kolay anlaşılmaktadır. Sadece Geç Antik Çağ buluntusu veren Akgedik II (2) ve Mersinlitepe (6) iskanları da buradaki konutların bağımsız oldukları hakkında yeterli bir fikir vermektedir. Ancak yine de kesin sonuçlara ulaşmak için kazılar gerekecektir.

Sınır Taşları ve Sınır Anlaşmazlıkları

Yamanlar Dağı üzerinde bir kısmı 19.yüzyılın sonlarında tespit edilmiş ve yayınlanmış yer adı belirten sınır taşları²⁰ ile tek (O) veya iki harf (OP) veya tüm sınır tümcesinden oluşan (OPOC)²¹ çok sayıda anakaya üzerine kazılmış sınır işaretleri bulunmaktadır. Yamanlar Dağı üzerinde antik dönemde beliren arazi anlaşmazlıkları Klasik-Hellenistik dönemlere kadar gitmekte, özellikle lokalizasyonları sadece bu taşlardan hareketle yapılmış üç yerleşmenin adının tespiti yapılabilmektedir²². Dağın kuzey maçlarında ve eteklerinde lokalize edilen Melanpagos, Herakleia ve Palaudis gibi Arkaik-Klasik-Hellenistik dönem (İ.Ö. 6.-2.yy) kale-iskanların adlarını bu sınır taşlarına borçluyuz²³. Güney kesimde en yüksek zirvelerinden biri olan Karatepe'nin güney yamaçlarında ayrı ayrı yerlerde tespit edilen 3 ayrı sınır taşı hem bölgenin tarihi coğrafyası bakımından önemli yer isimleri sunmakta hem de araştırmacılar tarafından 5. ve 6. yüzyıllara tarihlenerek bizim Geç Antik Çağ iskanları ile ilişki kurmamıza yol açmaktadır. İlk sınır taşı Mormonda ile Küçük Mormonda arasındaki sınırı belirlemekte,

²⁰ Kontoleon 1889, 93 (no.17-19).; Fontrier, 1892, 397.; Bean 1953, 51-52.

²¹ Doğer 1995, no.5

²² Ramsay 1881, 44-54, 271-305.

²³ Doğer 1995, 61-70.

böylece karşımıza aynı adlı iki yerleşme çıkmaktadır. Muhtemeldir ki küçük olan Mormonda asıl Mormonda'nın mezrasıdır; ancak zaman içinde aralarında arazi ihtilafı baş göstermiş olmalıdır. Mormonda genellikle Karşıyaka'nın köyü Doğançay'ın kuzey yükseltilerinde saptanan Kocabahçe (38) iskanını ile özdeşleştirilmektedir. Sınır taşının konumundan hareketle Küçük Mormonda ise Bunguldek Geçidi'nin hemen kuzeyinde lokalize ettiğimiz Kuçocukuru (40) olmalıdır. İkinci sınır taşı yine güney yamaçları üzerindedir ve Mormonda ile Helos arasındaki sınırı belirlemektedir. Helos'un anlamından (nemli çayırılık veya bataklık) hareketle bu tanıma uygun bir yer aranmalıdır. Bu tanıma uygun bir yer Karatepe'nin doğusunda Bornova Çayı'nın aktığı vadinin hemen kıyısında bulunan İkizgöl (29) ve çevresidir. Bölgenin sulak ve çayırılık, İkizgöl'ün ise kısmen bataklık olması "Helos" adının anlamına uygun düşmektedir.

Üçüncü sınır taşı ise tek bir yer ismi (Sykameion: İncirli) taşımaktadır. Bunların dışında Melanpagos'un güneyindeki daha yüksek bir koddaki bulunan Kırkayalar'da (fig. 14) yan yana iki doğal kaya üzerinde ve Yaylatepe (7) iskanının tam ortasında yere çakılmış andezit bir sütun üzerinde sadece (OPOC) yazısı bulunmaktadır. Ayrıca definecilerin hazineleri gösterdikleri inancıyla birçok yerde tahrip ettikleri ana kaya üzerine kazınmış (O) veya (OP) kısaltmaları Yamanlar Dağı üzerinde bir dönem sık sık arazi ihtilaflarının olduğu ve bu anlaşmazlıkların bu tür sınır taşları ile çözüldüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca bu sınır taşlarının tarım arazilerinde değil de hali arazilerde, hayvan otlatılan meralarda bulunmaları sorunun daha çok otlak sorunu olduğunu göstermektedir. Otlak paylaşımalarının yanı sıra yine hayvan yemi olarak kullanılan palamut koruluklarının ve su kaynaklarının da sınır anlaşmazlıklarına yol açtıklarını unutmamak gerekmektedir.

İskanların Varlık Nedenlerine İlişkin Sorular ve Tarihleme

Bu iskanlarla ilişkin ilk kronolojik gözlem kısa bir ömür sürmüş olduklarına ilişkindir. Seyrek ele geçen ve sadece çatı kiremitlerinden ve kesin tarih vermeyen çanak çömlek parçalarından²⁴ (fig. 15-16) hareketle 4. ile 6. yüzyıllar arasında en fazla 1 yüzyıl varlıklarını sürdürdükleri ve muhtemelen aniden sona erdikleri izlenimi vermektedirler. Ancak bugün için sorun söz konusu yüzyıllar içinde kesin olarak tarihlenme imkanı bulunmamasında yatmaktadır.

²⁴ Çanak çömlek için bkz. Hayes 1972, 331-333, fig.67-69; Uslu 1994, çizim 9-11.

Tüm iskanlar tek bir amaçla ve aynı tarihlerde kurulmuş olabilirler mi? Kuruluş ve terk ediliş nedenleri nelerdir? Bölgede herhangi bir yüzyılda doğal nüfus artışı sonucunda oluşan fazla nüfusun ovalardan dağlara doğru yeni tarım alanları peşinde koşmaları sonucunda meydana gelmiş olabilecekleri gibi Doğu Roma İmparatorluğu'nun kuzey sınırlarına yığılan ve Küçük Asya'ya geçirilmek ve iskan edilmek zorunda kalınan Slav veya benzeri Doğu Avrupalı çiftçi göçmenlerin ani ve hızlı bir iskan sonucu da kurulmuş olmaları mümkündür.

İlerde kazılardan elde edilmesi mümkün olan kesin tarihleme unsurlarının yokluğunda spekülasyona kadar varan soruları çoğaltmak mümkündür. Varlık nedenleri arasında söz konusu yüzyıllarda imparatorluğun her tarafında oldukça sık rastlanan dini ve mezhep anlaşmazlıklarından kaçan heretik Hıristiyan veya Ortodoks Doğu Roma devlet örgütü tarafından takibe uğrayan ve baskı gören pagan köylülerin etkilerini düşünmek mümkün olabilir mi? Bunlar ekonomik yönden ağır borçlar altına girmiş ve 4. yüzyıldan 5 yüzyıla geçiş sırasında büyük toprak sahiplerinin himayelerine sığınan serflerin mi yoksa küçük toprak sahiplerinin oluşturduğu köyler miydi? Kurulmalarında veya terk edilmelerinde 541 yılında Batı Anadolu'yu da etkisi altına alan büyük veba salgınının²⁵ veya terk edilmelerinde 7. yüzyılın başlarındaki İran saldırılarının veya aynı yüzyılın ortalarındaki Arap akınlarının etkisi var mıydı²⁶?

Görüldüğü gibi Yamanlar Dağı'nda yaptığımız yüzey araştırması sırasında tespit ettiğimiz yaklaşık 50 civarındaki "yaşantı yeri" harabesinin yarattığı soruların yanıtları ancak daha ayrıntılı ve uzun gözlemler, hava fotoğrafları, arkeometrik ölçümler, analizler ve kuşkusuz seçilecek örnek sitlerde yapılacak bilimsel kazılarla aydınlatılacaktır.

²⁵ Treadgold 1997, 196-207.

²⁶ Ostrogorsky 1986, 86-102; 102-115.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Akurgal 1945 Akurgal, E., "Eski İzmir Hakkında Birkaç Not", Arkeoloji Araştırmaları (D.T.C.F. Arkeoloji Enstitüsü No.2), 1-40.
- Akurgal 1946 Akurgal, E., "Arkaik ve Klasik Çağlarda İzmir", Belleten 37, 55-71.
- Aristides Vol. I, Ex recensione Guilielmi Dindorfii, Georg Olms Verlagbuchhandlung, (Hildesheim 1964).
- Ateşlier 2000 Ateşlier, S., "Melanpagos'dan Bulunmuş Bir Aiol Ante Başlığı", OLBA 3, 71-77.
- Bean – Duyuran 1947 Bean, G. E. – R. Duyuran, "Ada Tepe Again", JHS 67, 128-134.
- Bean 1953 Bean, G. E., The Defences of Hellenistic Smyrna", Anadolu Araştırmaları CI/1, 43-55.
- Bean 1995 Bean, G. E., Eski Çağda Ege Bölgesi, (çev. İnci Delemen), 21-46
- Cadoux 1938 Cadoux, C. J., Ancient Smyrna, Oxford.
- Chandler 1825 Chandler, R., Travels in Asia Minor and Greece, I ve II, London.
- Cook 1958-1959 Cook, J. M., "Old Smyrna 1948-1951", BSA 53-54, 1-34.
- Doğer 1995 Doğer E., "Some Boundary Stones in Southern Aiolis", Arkeoloji Dergisi, 3, 61-70.
- Doğer 1998 Doğer E., Menemen Tarihi, İzmir.
- Doğer – Gezgin 1998 Doğer E. – İ. Gezgin, "Arkaik ve Klasik Dönemde Smyrna'nın Dış savunması Üzerine Gözlemler", II. Uluslararası İzmir Sempozyumu, Ege Üniversitesi İzmir Araştırma ve Uygulama merkezi (ed. N. Ülker), İzmir, 5-29.
- Fontrier 1892 Fontrier A. M., "Le Monastère de Lembos près de Smyrne et ses possessions au XIIIme siècle", BCH 16, 379-410.
- Hamilton 1842 Hamilton W. J., Researches in Asia Minor, I ve II, London.
- Hayes 1972 Hayes J. W., Late Roman Pottery, London.
- Keil 1913 Keil J., "Melanpagos im Sipylosgebirge", JOAI 16, 165-168.
- Kontoleon 1889 Kontoleon M., "Epigrafe tis Elassonas Asias", Athenische Mitteilungen 14, 88-114.
- Miltner 1932 Miltner Franz and Helene, "Bericht über eine Voruntersuchung in Alt-Smyrna, JOAI 27, Bleiblatt 127-190.
- Perrot – Chipiez 1887 Perrot, G. – C. Chipiez, Histoire de l'art dans l'antiquite, Paris, 39-72.
- Pınar 2001 Pınar, I., Hacılar, Seyyahlar, Misyonerler ve İzmir, Yabancıların Gözüyle Osmanlı Döneminde İzmir 1608-1918, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür yayını No. 11, İzmir.
- Pococke 1754 Pococke, R., Beschreibung des Morgenlandes, Erlangen.
- Ramsay 1880 Ramsay, W. M., "Nearly Discovered Sites near Smyrna", JHS 1, 63-74.

- Ramsay 1881 Ramsay, W. M., "Contributions to the History of Southern Aeolis", JHS 2, 44-54, 271-305.
- Ramsay 1882 Ramsay, W. M., "Sipylos and Kybele", JHS 3, 33-62.
- Richter 1822 Richter, Otto Friedrich von, Wallfahrten im Morgenlande, Berlin.
- Ostrogovsky 1986 Ostrogovsky G., Bizans Devleti Tarihi, (Çev. Fikret Işıltan), TTK Yayınları, Ankara.
- Texier 1838 Texier, Ch., Description de l'Asie Mineure II, 249-259, pl. 129-131.
- Treadgold 1997 Treadgold W., A History of the Byzantine State and Society, Stanford.
- Tsakyroglou 1876 Tsakyroglou M., Ta Smirnaika, iti istoriki kai topografiki meleti peri Smirmis I ve II, İzmir (Elence).
- Uslu 1994 Uslu S., Phokaia Kazılarında Bulunmuş Terra Sigillata, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Weber 1880 Weber G., Sipylos et ses Monuments. Ancient Smyrna (Naulochon). Monographie Historique ve Topographic, Paris.

İSKANLAR	SU KAYNAKLARI							TARIM ARAZİSİ	DEĞİRMEN TAŞLARI	ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ	KONUM
	Dere	Gölcük	Gölet	Pınar	Kuyu	Sarmıç					
23. Kabaoluk	-	-	-	+	-	-	Sarmıç	+++	1	-	gövde
24. İkizharman	-	-	-	+	-	+	+	+	1	-	üst etek
25. Kocasarmıç	-	-	-	-	-	+++	+++	++	5	-	üst etek
26. Eğridere I	-	-	-	+	-	-	-	+++	-	-	alt etek
27. Eğridere II	-	-	-	+	-	-	-	+++	-	-	alt etek
28. Eğridere Uzun Hasan Tarlası	+	-	-	+	+	+	-	+++	-	-	alt etek
29. İkizgöl	+	+	-	+	-	-	-	++++	2	-	alt etek
30. Kurutepe	-	-	-	-	-	+	+	++	-	-	üst etek
31. Kelerli	+	-	-	+++	-	-	-	+++	2	-	üst etek
32. Kayadibi Hacı Musa	-	-	-	+	+	-	-	+++	-	+	üst etek
33. Kayadibi Gökbel	-	-	+	+	-	-	-	+++	-	-	üst etek
34. Cengizin Tarlası	-	-	-	-	+	-	-	++	-	?	Üst etek
35. Eğridere Yukarımahalle	-	-	-	+	-	-	-	+++	-	-	Alt etek
36. Laka köyü	+	-	-	-	-	-	-	++	-	-	Alt etek
37. Kuşsırtı Yanıkışla çeşmesi	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	gövde
38. Kocabağçe	-	-	-	+	-	-	-	++++	-	-	Üst etek
39. Sazlıca	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	gövde
40. Kuçukuru	-	-	+	+	-	-	-	++	-	-	gövde
41. Helvacyurdu	-	-	+	+	-	-	-	++	-	-	gövde
42. Ovacık Ağıllar	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	gövde
43. Harmandalı Baltalar	-	-	-	+	-	-	-	++++	-	-	Alt etek
44. Harmandalı Hayıtlidere	+	-	-	+	-	-	-	++++	-	-	ayak

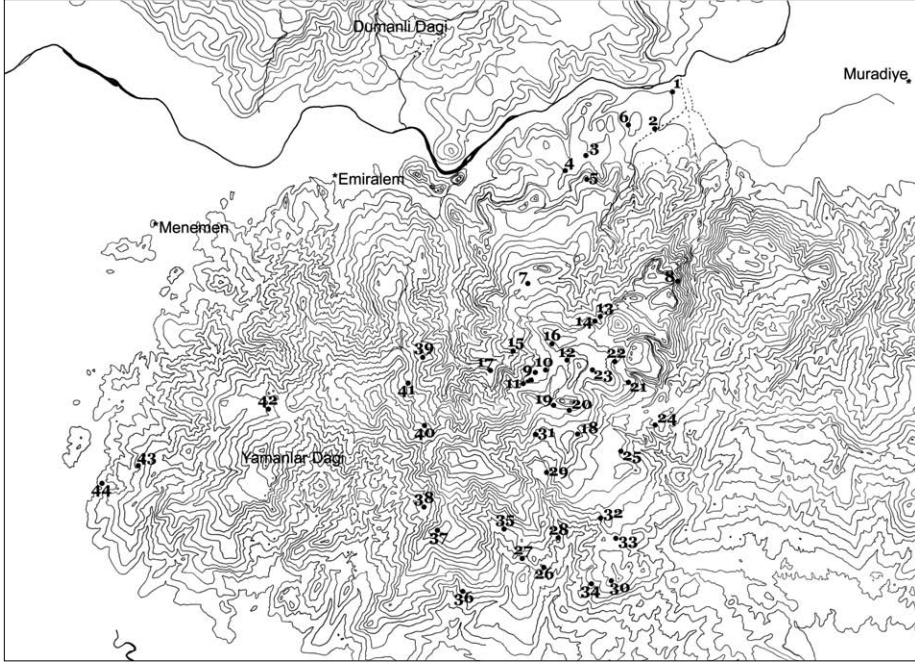

Fig. 1 Yamanlar Dağı, yerleşimler harita

Fig. 2 Melanpagos-Gökkaya

Fig. 3
Dibeęin Yanı

Fig. 4
Kabaoluk Trkmen
Damı

Fig. 5
Erikli eşmesi

Fig. 6
Kıroluk, göze

Fig. 7
Mersinlitepe, gölet

Fig. 8
Kurutepe, sarnıç

Fig. 9
İkizgöl

Fig. 10
Dibeęin Yanı,
değirmentaşı

Fig. 11
İęnedere Kyü,
geleneksel değirmen

Fig. 12
Çaltı, pres altlığı
(ara)

Fig. 13
Çimendere Alanı

Fig. 14
Kırkayalar, sınırtası

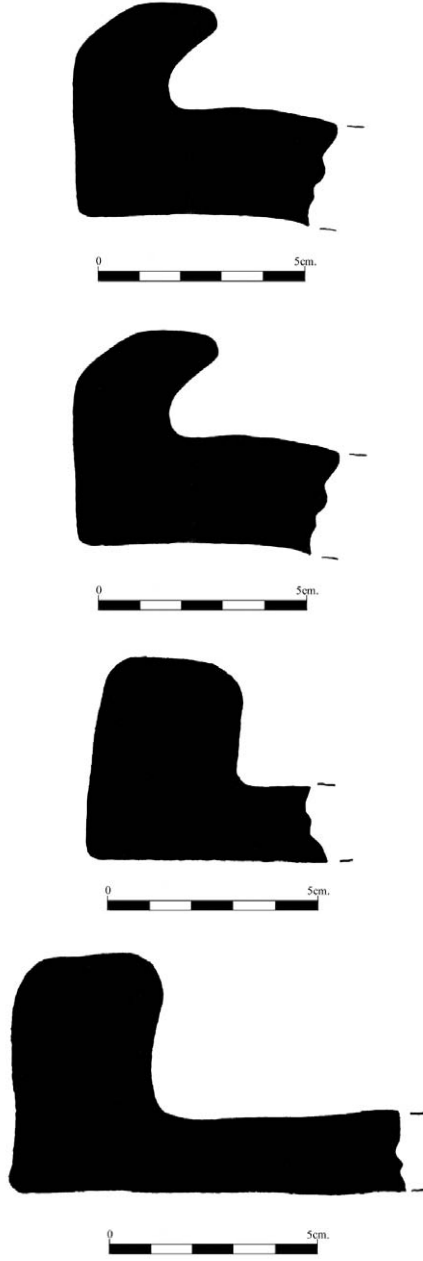

Fig. 15 Eğridere 1 ve Kayadibi Cengiz'in Tarlası, çatı kiremitleri çizim

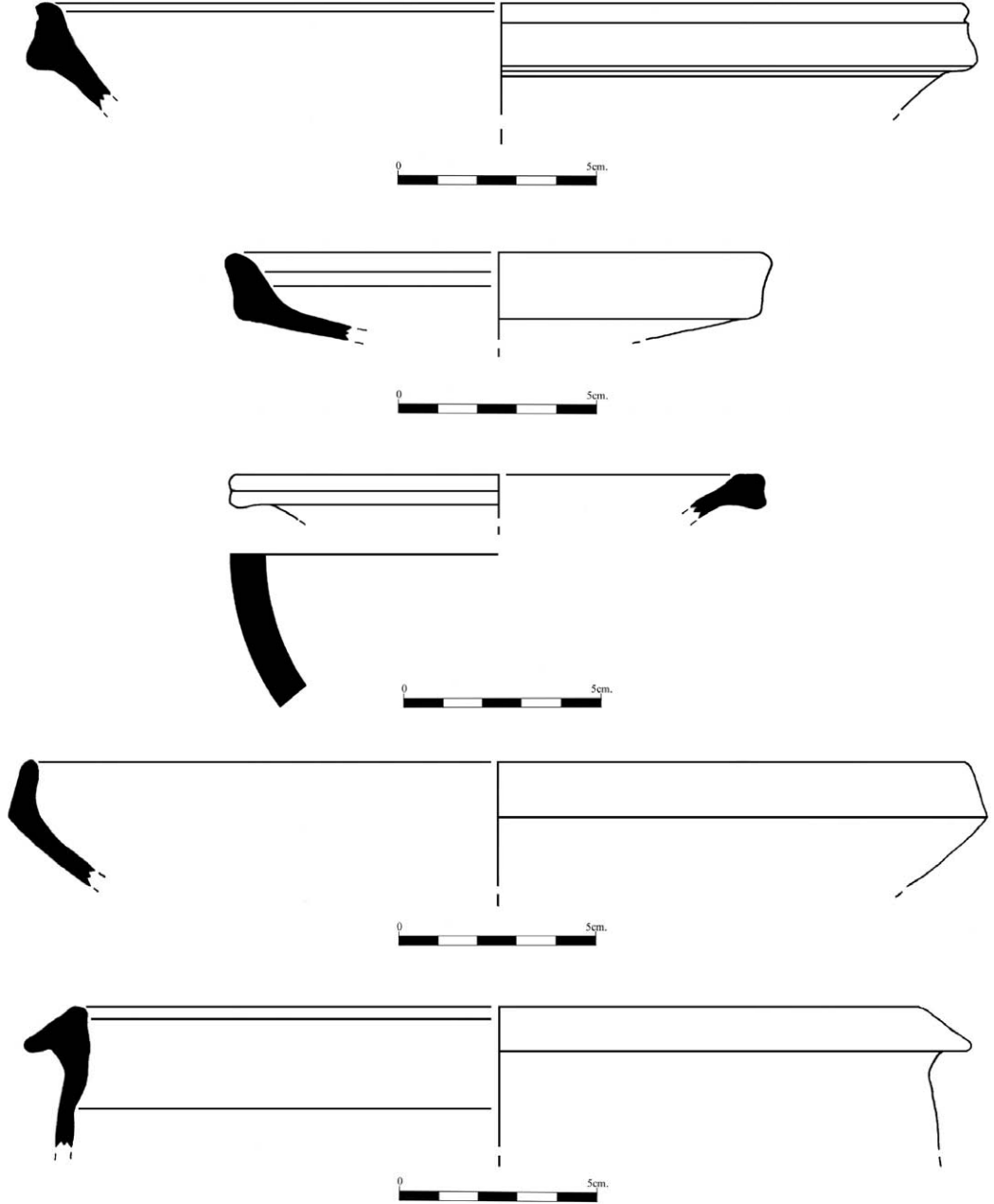

Fig. 16 Eğridere 1 ve Kayadibi Cengiz'in Tarlası, seramik buluntular çizim